

OOSTVLAAMSCH ZANTEN.

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.
Maatschappij zonder winstbejag.

TWEEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis

Jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap :
15 frank.

Redaktie : F. Van Es, Brabantstr.
25, Aalst.

Postcheckrekening 2043,98
P. Luyckx, Gent.

Prijs per n^r : 3 fr.

Abonnementsprijs
buitenland : 4 belga's.

In Memoriam Pol de Mont !

De Bond van Oostvlaamsche Folkloristen heeft een eereschuld aan Pol de Mont. Zijn plotseling verscheiden op meer dan 74 jarigen leeftijd mag dan ook niet voor ons onopgemerkt voorbijgaan. Hij was het immers die op dien heuglijken dag van 14 April 1926 onzen jongen bond boven de doopvont hield en iets van zijn onverwoestbaar optimisme en idealisme aan den boreling medegaf. Kon men een beter peterschap voor een bond van Vlaamsche folkloristen wenschen ?

Eenmaal, in 1878, was de wekroep tot het folkloristisch onderzoek in Vlaanderen van hem uitgegaan. Pol de Mont was toen nog student te Leuven en schreef in het studententijdschrift : " Het Pennoen „. Hij organiseerde de folkloriebeweging. Hij ontdekte folkloristen, moedigde ze aan, vormde ze. Over zijn kennismaking met Alfons de Cock, laten wij hem zelf aan het woord :

" Toen ik de Cock, toen hoofdonderwijzer in het geen twee uren gaans van mijn geboortedorpje Wambeek gelegen Denderleeuw, in den zomer 1888 leerde kennen, had hij reeds een paar werkjes uitgegeven, met name een eenigszins populaire " Flora der Dendervallei „, 1883, en een volksboek over " Simon Stevin „, 1888. In het eerstgenoemde verraadt de schrijver op meer dan één plaats, dat hij zin heeft voor wat boeren en werklieden gelooven en vertellen. Hem was

overigens lang te voren een door mij in 1878 tot de Vlaamsche studenten gerichte oproep tot het verzamelen van folkloristische "overleefsels" onder de oogen gekomen; hij was lid van "Het Taalverbond" in 1886 te Antwerpen door Max Rooses, Jul. de Geyter, D. Sleenckx, Mac Leod, P. Fredericq, Vuylsteke en mij zelf gesticht en had het "Programma van Werkzaamheden" gelezen, afgekondigd door de in "Het Taalverbond" op 29 Nov. 1889 tot stand gekomen afdeling "Volkskunde"; ook had hij ingeteekend op het tijdschrift "Volkskunde" dat ik zelf enkele maanden te voren gesticht had en waarvan, op mijn voorstel, een ander jong en vurig beoefenaar van de Folklore, wijlen August Gittée, toen leeraar in een Waalsch Atheneum, met mij redakteur was.

Als bemiddelaar, bij onze kennismaking, was opgetreden de hoofdonderwijzer van Liedekerke, de Backer, die reeds sedert verscheidene jaren, op mijn verlangen, uit den mond van zijn leerlingen en ook wel eens van hun ouders "vertelsels" voor mij opteekende.

Toen ik, in September van het gemeld jaar, eenige dagen bij mijn ouders doorbracht, kwamen de Backer en zijn ambtgenoot de Cock mij opzoeken en het uren lange gesprek, dat, in mijn vaders bloementuin in de schaduw van twee oude siersparren plaats vond, liep uitsluitend over de Folklore in het algemeen, over mijn eigen plannen zoowel met "Volkskunde" als met de verzameling Vlaamsche volksprookjes, waarvan ik al zoo lang droomde. Toen ik de Cock en zijn makker, dien bijzonder mooien avond, even vóór zons- ondergang tot aan den alouden Caesars- of Duivelsweg, de "kalseide" van Assche naar Edingen, begeleid en daar van beiden afscheid had genomen, had ik het bewustzijn, dat ik niet alleen een vriend, maar een idealen medewerker rijker was geworden.

Beter, noch welsprekender, getuigenis kan men afleggen van zijn verhouding tot de folkloristen van zijn tijd in het algemeen, tot Alfons de Cock, onzen grootsten wetenschap- pelijken folklorist omstreeks 1900 in het bijzonder.

Pol de Mont was een animator op het gebied van de folklore door het woord en door de daad. Zooals hij op het

gebied van de letterkunde een onmisbaren schakel vormt tusschen twee tijdperken, tusschen de " Dicht- en Kunst-halle „ van Heremans en de " Van Nu en Straks „ van Vermeulen, is hij op het gebied van de folklore de wegbereider van de zelfstandige beoefening van de folklore-wetenschap.

Hij stichtte het " Nederlandsch Tijdschrift voor Volkskunde „ (1888) en was er de leider van tot 1893 met August Gittée, tot 1906 met Alfons De Cock. In " Volkskunde „ vindt men een groot aantal belangrijke bijdragen van zijn hand, o. a. " Onze Vlaamsche Componisten ofte Liedjeszanger „ en " Meigebruiken in Vlaamsch-België „ (elders zal men de volledige bibliografie aantreffen). Buiten " Volkskunde „ verschenen in " Nederlandsch Muzeum „ : " Een folkloristisch Paaschei „, " Het Lied van den Boom „, " Leugenliederen en vertelsels „, enz.

Toen nieuwe plichten — het Conservatorschap van het Museum van Schoone Kunsten te Antwerpen — en idealen — de kunstopvoeding van zijn volk — hem riepen en in beslag namen, liet hij het tijdschrift, zijn geesteskind, aan de goede zorgen over van zijnen besten medewerker en discipel, zijn vriend Alfons De Cock.

Het hoogtepunt van zijn folkloristische werkzaamheid heeft Pol de Mont zonder twijfel bereikt in de volksletterkunde, in de uitgave van " Dit zijn Vlaamsche Wonder-sprookjes „ en " Dit zijn Vlaamsche Vertelsels „. De eerste verzameling verscheen te Gent bij A. Siffer (Deventer-Kluwer & Co) in 1896, de tweede insgelijks te Gent bij Van der Poorten (Deventer-Kluwer & Co) in 1898. In het Voorwoord van de " Wondervertelsels uit Vlaanderen „ (Zutphen - W. J. Thieme & Co, 1924) heeft Pol de Mont de geschiedenis medegedeeld van die " historische „ verzameling, die een mijlpaal beteekent in de studie van de Sprookjeskunde in de Nederlandsche gewesten. De Voorrede van de " Vlaamsche Vertelsels „, zonder twijfel van Pol de Mont, is een echt manifest voor de beoefening van de wetenschappelijke folklore. Daar is niet alleen de dichter, maar ook de man van wetenschap aan het woord.

Denkt nu maar niet bij man van wetenschap aan droge geleerdheid. Bij Pol de Mont voelt men de geleerdheid niet aan als iets hinderlijks. In de wetenschap, in de folklorewetenschap, was Pol de Mont als overal elders — men weet dat hij uitzonderlijk begaafd en veelzijdig was — de man met den helderen blik en het warme hart, de man die het volk lief had en voor het volk — zijn volk — wist te dichten, te schrijven en... te vertellen. Om die reden zijn de "Volksprookjes" en de vertellingen uit "Op mijn Dorpken" met elkander verwant. Zij vullen elkander aan. Pol de Mont is als dichter en folklorist wellicht onze grootste Vlaamsche heimat-kunstenaar.

De Bond van Oostvlaamsche folkloristen zal hem, den folklorist bij Gods genade, steeds dankbaar en eerbiedig gedenken!

Paul De Keyser.

Een dag met den Meester in zijn Geboortedorp.

Wie zou een sympathieke uitnoodiging van den Meester, om met hem een bezoek aan zijn "dorpken" te brengen, niet geestdriftig beantwoord hebben? En een zóó gemeenzame uitnoodiging met een zóó vertrouwelijk begin: "Ze is er, de Lente, en de dagen zijn al vol zon. Wanneer gaan wij er op uit", waarop een breedvoerige beschrijving volgt van de "merkwaardigheden", die te Wambeke te zien zijn, verduidelijkt nog door een schetsmatig geteekend topografisch plan van 's Meesters geliefkoosde streek.

Voor wie de eer genoot onder zijn leiding een dag door te brengen in het oord van zijn "Bethleëm", is het werkje "Op mijn Dorpke" een dubbel kostbaar bezit geworden.

In dit zoo levendig, én kleurig én frisch werkje, opgedragen aan zijn "Lieven Vader Ivo, en zijn Lieve Moeder Jozefina Baudewijns", heeft de Mont, als kind van het schoone Brabant, zijn liefde uitgedrukt voor het dorpsvolk, waaronder hij opgroeide. En zooals hij daarin, met een diepe kennis van de menschenziel, zoo teedervol deze vrome, goede en

eenvoudige lieden uit zijn jeugd gedenkt, sprak hij tot zijn laatsten ademtocht over hen met een treffende genegenheid. Als dorpsjongen heeft hij zich maar al te wel rekenschap kunnen geven van hun noesten arbeid, van hun harde boeren-slameur. De heerschende wantoestanden op het platteland zijn hem nooit ontgaan. Hij bekommerde zich oprecht om het tragisch zwoegersleven van die kleine lui.

Nooit heeft de veelzijdige, hoogbegaafde Meester-dichter zijn boereaherkomst verloochend. De zoon van " Meneerke „ is, ondanks de benijdenswaardige posities, welke hij mocht bekleeden, Wambekenaar in merg en bloed gebleven.

Zijn zijn talrijke gedichten, en vooral de heerlijke hoofdstukjes van " Op mijn Dorpke „, met een zoo aangrijpende teederheid, met een zoo ongewone en roerende naïeveteit neergepend, daar niet een ontegensprekelijk bewijs van? Wie zoekt zich niet te vermeien in deze eenvoudige verhalen, die zoo'n groote liefde verraden voor z'n volk, en waarin hij, zoo openhartig en vertrouwelijk de " geheimste hoekjes van zijn hart „ meedeelt in een stijl, die ongedwongen overal zijn weg gaat?

Deze verheerlijking van en de taaie verknochtheid aan zijn aangebeden Brabantsch volk en streek heeft nimmer gewankeld. Steeds onvermoeid sprak hij, met een geestdrift hem eigen, over deze " boeren-helden „, wier mentaliteit en bewogen leven hij zoo raak schetste in het aangehaald werkje, dat niets anders is dan een verzameling van kostbare, frissche indrukken uit zijn prilste jeugd. Daarin zien wij deze simpele lieden een voor een defileeren in hun ware, sobere mensche-lijke gedaante, zooals hij ze werkelijk gekend heeft en zij levendig in zijn geheugen zijn blijven voortleven.

*
* *

En gedurende een flinke wandeling dwars door de vlakke " Koude (H)eerde „, maakte de Meester u algauw intiem met de door hem aangehaalde " merkwaardigheden „ van zijn dorpje.

Van op de Langestraat ontwaarden we, links, over een hoogerliggend breed stuk land, de " Vonkhout"-molen,

kruisgewijs oprijzend tegen den zwangèren hemel vol grillige zonnearmte.

In den Winter stond de molen daar zoo triestig, zoo eenzaam, zoo spookachtig en angstwekkend. Vroeger hadden de menschen een zeker vrees om langsdaar te gaan, daar er uit een reuzigen boom, die toen in de nabijheid van den molen stond, 's nachts solfervlammen oplaaiden. Vandaar de namen " Vonkhout „, " Vonkhout „-molen en " Vonkhout „-hoeve.

We bereikten het dorp : het natuurlijk dekor waarin, op een vroegen Lentedag, de Meester het levenslicht zag.

De kern van het dorp bestaat uit een niet onaardig gotisch kerkje met laatbarokken voorgevel, prijkend te midden van een ommuurd kerkhofje, waaromheen, cirkelvormig geschaard, een huizenreeks en een paar boerderijen. Het dorp ligt er te midden van glooiende, rijk doorwerkte gronden. Verder bezit deze gemeente nog een watermolen of " klapscheut „, een kronkelende, babbelende " Molenbeek „ of Klapscheutbeek en Kasteelbeek, den " Vonkhout„-molen, zoeven vermeld, en tal van typische boerenwoningen.

En van de noemenswaardige herbergopschriften vermelden wij er gaarne een :

" Ik woon hier aan de steenstraat.

Wat kan men beter wenschen.

Als de zegen van God.

En den inkom der menschen „.

Te Wambeke, evenals in de nabijliggende gemeenten, wordt nog ieder jaar, in den Half-Vastentijd " Meneer de Greef „ gevierd. Te dier gelegenheid wordt die " Meneer „ door een heerlijken " Greefkoek „ gesymboliseerd, van zoowat een halven meter hoog, welke onder de dorpsgenooten verspeeld wordt door kaart- of teerlingspel. Gewoonlijk is de " Greef „ vergezeld van een zeer groot aantal " knechtjes „ of kleinere koeken, die verlot worden.

Ondertusschen zingen de kinderen :

Mijnheer de Greef rijdt over de straat
Met zijn slimme knechten.
Hij ziet hoe dat het in d'huizen gaat
En waar de stoute kinderen vechten.

De Greef roept : Haroeh !
Ik zal u een roe in den korf leggen,
Met een partij
Van specelarij
Van Klipperkoeken en vijgen,
Van Klipperkoeken en vijgen. (1)

Rechts, vlak bij de kerk, staat de Mont's geboortehuis. Een "oud modisch notarissenwoning", uit de 18^e eeuw. Daar kwam, op een goeden morgen, de kleermaker Jandermie hem de eerste broek aanpassen, en zoo werd hij tot wereldburger uitgeroepen. Nu houdt men er herberg. Het is wel een treffend toeval, dat in het geboortehuis van zijn vriend Alf. De Cock, ook bier getapt wordt...

Onder de hoede van zijn goede moeder leerde hij er lezen, rijmen en teekenen. Voor het "exposeeren", van zijn teekeningen of "schilderijtjes", bleken de vierkante ruitjes van het venster in den voorgevel (nu gemoderniseerd) een zeer geschikte plaats. Daar vóór zijn ontelbare keeren de dorpslieden vóór en na de mis blijven staan kijken om dezen nooit volprezen teekeninkjes, van de hand van den kleinen de Mont, te bewonderen. Ze discuteerden soms heftig over zijn pelgrimeerende, deemoedig biddende mannekens, over zijn dikwijls herschilderden kerktoren met trotschen haan getooid, en vooral over zijn heroïsche soldatencomposities. Maar wie zal de fierheid begrepen hebben die hij voelde, toen hij eens, in ruil voor een "schilderijtje", een vol mandeken vuurroode, opgeblonken appels kreeg. Van dat oogenblik af was hij er ten volle van overtuigd een groot schilder te zullen worden. Te meer nog daar hij, naderhand, ook bestellingen kreeg. Voor den eigenaar van den molen, halfwege Wambeke-Ternath, mocht hij de tekening vervaardigen van een windwijzer: een galoppeerend paard met

(1) Ter plaatse gehoord.

daarop een kloeken ruiter. Daarvoor betaalde men hem, niet zonder plechtig gebaar, een wit-zilveren frank op de " platte hand „ : zijn " eerste „ honorarium.

Een " grootere „ bestelling bleef ook niet lang uit, de eenige die hij in zijn leven gekregen heeft : het schilderen van een herbergsbord met... figuren. Dit was me nu eens een heerlijk afgewerkt gewrocht. Al zijn kunde en krachten had hij er aan besteed. Stel u voor : te midden van het bord een vierkante tafel, waarop zware druppelglazen schitterden. Daarrond, heftig gesticuleerende, de best bekende kaartspelers: Jef, Jan en Piet, plus de grootste dronkaard van de gemeente en beste klant van de herberg. Ze hadden, zoo goed en zoo kwaad als 't ging, mogen poseeren. Dit tafereeltje was natuurlijk met olieverf geschilderd, in zeer schitterende " coleuren „. Deze " herbergscene „ door de Mont gecomposeerd, hangt er nu nog, doch het origineel meesterstuk is wel twintig keeren overschilderd.

In de Langestraat toonde de Meester een " georiënteerd „ langgevelig huizeken, vlak bij den " Patattenput „, dat schier onveranderd gebleven was. Naar dit huizeken heeft hij zich altijd aangetrokken gevoeld. Daar heeft hij met genoeg kunnen luisteren naar de vele en afwisselende Napoleonlegenden die Jo, de man van Treeze, hem zoo boeiend en op zoo angstwekkende wijze kon vertellen. Binnen dit schamele huisje meende hij, dat militair worden zijn roeping was, en droomde hij van parades en van soldaat-spelen, of van vechten op een slagveld, zwaaien met een groote sabel, met een fladderende helmstaart achter het hoofd, op een echt stormig-wild paard...

De Mont heeft altijd een bijzondere achting gekoesterd voor oud-gedienden van den Keizer, evenals voor de personen, die hem op oorlogsverhalen, ook op episodien uit de Fransche revolutie " trakteerden „.

Zoo bracht hij er ook de geschiedenis bij te pas, die voorgevallen was op de hoeve van Pachter De Grauw, zijn moederlijken overgrootvader. De Fransche kurassiers waren er brutaal binnengedrongen en hadden er stroo en haver opgeëischt. Maar ze kregen er geen ! Toen begon er een

" gekap en gekerf „ heel het huis door. Daar zijn de sporen van overgebleven, en een paar diepe inkervingen op de zoldertrapdeur zijn nog zichtbaar. De Mont toonde ze en zonder zoeken, want wel honderd keeren had hij vol belangstelling deze " historische „ deur bekeken, terwijl men hem de heele gebeurtenis in verband hiermede, eveneens voor de zooveel honderdste maal, moest herhalen...

Het bezoek, dat hij eens bracht aan een oudgediende, een welgestelden heer te Ternath, was hem ook altijd bijgebleven. Eens mocht hij zijn vader en Pietje Verbruggen, den dokter, naar Ternath te paard vergezellen. Zijne verwondering en nieuwsgierigheid stegen ten top toen hij daar hoorde spreken over een " zilveren buik „. En inderdaad, de man-invalied had een " zilveren „ buik, een gebombeerde zilveren buik waartegen de jonge de Mont eens mocht tikken, met aarzelende vingers, natuurlijk...

*
* *

In de kerk — een ander decor met vele herinneringen er aan verbonden —, kon de Mont precies de juiste plaats aanduiden, waar eens vaders en moeders stoel en ook de zijne gestaan hadden. Waar waren toch al die jaren heengegaan, die hem van zijn misdienaarschap scheidden? Een devotievol jongetje was hij geweest, als geen tweede. Diep bewust van zijn schoone taak en, ter eere Gods, hardnekkig alle verstrooiing gedurende de diensten afwerend, vervulde hij op zoo voortreffelijke wijze mogelijk zijn bediening als koraal. Was het niet gedurende de godsdienstplechtigheden, die hij meemaakte, dat de wensch om ook priester te worden een rots-vaste overtuiging bij hem werd?...

Ook den ouden Daniël, koster-orgelist, herdacht hij niet zonder ontroering. Al dronk die man gaarne een druppelken, een offer, dat hij zoo bereidwillig bracht aan zijn goede muze, toch was dit foutje maar een nietigheid vergeleken bij zijn goede kwaliteit als klaviervirtuoos.

Die goede Daniël, die, bij gebrek aan een eigen huisklavier, zich 's avonds in de kerk opsloot om zich daar vrijelijk aan zijn muzikale inspiraties te kunnen overgeven, en er telkens een zoo wonderbaar muziek uit de zilverige pijpen wist te tooveren.

En met heimwee dacht de Mont aan die lange avonden in de kerk doorgebracht, vol meeslepende of dreunende muziek, die hem, het hart boordevol van vervoering bracht, met het gevolg dat het dikwijls gebeurde, dat plots de geluiden van het instrument klagend verstierven, daar hij, door zijn hartstochtelijk luisteren, vergeten had door te blazen.

Zoo'n concert duurde gewoonlijk tot de invallende duisternis al de silhouetten van de voorwerpen binnen de kerk verdoezeld had, en de vensters hun doorschijnendheid hadden verloren. Dan was het oogenblik gekomen dat hem het meest boeide : te luisteren naar de stiller, trager wegvloeiende muziek, die zoo harmonisch aansloot bij de geheimzinnige avondschemering.

Rechts van het koor staat een altaar met schilderij getooid, voorstellende den Doop van Clovis. De roode kleur van het gewaad van een der afgebeelde figuren heeft hem van kindsbeen af aangetrokken. Het vurig, rubensiaansch rood, dwong hem steeds toe te kijken. Dit gaf, geleidelijk, aanleiding om ook de andere kleuren te leeren kennen, de vormen der figuren te ontleden en ze nauwkeurig te bestudeeren. Zoo ten slotte, kon hij, na lange jaren wikken en wegen, de goede en de slechte kwaliteiten van deze schilderij in een niet meer te veranderen conclusie vastleggen.

Vóór deze schilderij, zooals hij zoo leukweg vertelde, heeft de Meester werkelijk zijn eerste bezieling voor de kunst gevoeld, en er school gedaan in de beoefening van de stijlkritiek. Dit dank zij het zoo heerlijk vibreerend rood. Van rood is hij dan altijd blijven houden.

Rechts van de baan, die naar Ternath leidt, in de vette meerschen waar ergens een put staat waaruit ieder honderd jaar een " zeekalf „ opstijgt om een offer te eischen, speelde hij met " Fiske „ den koewachter, zijn eersten leermeester in de folklore... O, die koewachters, die natuurkinderen, die echte gelukskinderen, die altijd met alles raad wisten en alles zoo geniepig konden beloeren, of altijd barrevoets in 't kille gras drentelend, met de teenen graspijlkens wegscheerden, tuimelperten maakten of op kikkerjacht trokken.

Fiske, dat was zijn hooggeschatte Payottenlandsche koejongen, die met een " wisse „ de patattenbollen door de lucht wist te slingeren zoo hoog als den toren en zoover dat " ge ze nooit meer terug kost vinden „, die zoo " permentelijk „ juist de stem van de vogels nabootsen kon. Kortom een wonderjongen, een " duizendkunstenaar „. Doch de bewondering voor dezen landschen jongen klom tot den hoogsten graad, toen deze, door het lot aangeduid, grenadier moest worden. En de Mont bekende gaarne op dat oogenblik een beetje aan afgunst onderhevig te zijn geweest, enkel door het feit dat aan den koeier een zoo prachtige " tenue „ te beurt gevallen was...

Dicht bij de pastorijs toonde hij het plekje waar hij zoo dolgaarne met Juliaatje, zijn geliefde speelkameraad, " winkeltje „ speelde, aan wie hij, uit pure genegenheid, altijd met een zeer breed gebaar, al het steenen geld zoo maar weg, schonk alleen maar om " haar „ tevreden te zien. En zijn " hart ging open „...

*
* * *

Wambeke telt nog tal van " nichtjes „ en " kozijns „ van den Meester. Achter 'n perelend, rozig kriekenbier en een reuzigen pannekoek met doorschijnend, zilverig spek en van een gouden eierspijs geaureoold, sprak hij, met fierheid over de welgevormde boerinnetjes, de blonde en bruinharige meisjes van Wambeke. En door " nicht „ geholpen, die vlak bij de kerk woonde, telde hij op de vingers het aantal kinderen van de kinskinderen... " O Heere, wat wijken de takken van den stam af ! Wat werd de familie groot „ !

Hij bleek een onvermoeibaar prater te zijn. Daar raketde hij maar altijd 't een verhaal na het ander op, b. v. over zijn deelname aan de processie, waarin hij eens als figurant, voor het " schoonst „ gekleed manneken van het dorp doorging. Maar over zijn dorpstypen kon hij maar niet uitscheiden. Treeze Jowie, Jan Remie, de kleermaker van 't dorp, een " overschot „ van den tocht naar Moskou, die eens, oud geworden, den vromen wensch uitdrukte om met muziek begraven te worden. Over de " rijke hoeve „, " 't Kasteelke „, de " verhoogde pastorijsmuur „, de " toegemetselde

kerkkrocht „ het “ geuzenkerkhof „. Verder over de “ sterkste „ vrouw van de gemeente, die den kloeksten boer de baas was, en de scepter zwaaide over de groote hoeve. “ toebak „ rookte en sjiecte, en den dag na eene bevalling weer in 't gareel stond. Over boerke Kobes, Peetje Rik, Jef de Fijter en pastoor Dhaenens, die suikerbollen uitdeelde, en zoo gaarne koffie kwam drinken en die zijn familiale uitdrukking “ beestig „ altijd kwistig in den mond gereed liggen had. Van hem bewaarde de Mont nog steeds het geërfde, zwart wandelstokje...

Ook zijn speelmakkers, zijn rakkersche straatbengels kwamen aan de beurt. Daar ergens, op de baan van den molen naar de kerk, moest het huis staan van een dier makkers van vroër... zooveel jaren. Zou hij daar nog wonen ? Een man met de spade in de hand, werkte te midden van een half omgespit perceelken.

“ Vriendschap „ vroeg de Mont, “ zoudt u me kunnen zeggen waar ergens het huis staat van de R's ? „

De boer kwam nieuwsgierig nader.

“ Daar staat het, Meneere, en het behoort nog aan de R's „.

“ En wat is er van den oudsten zoon geworden ? Die was mijn speelmaat „.

“ Den oudsten ? Die ben ik. Ik ben de oudste „ gaf de man eenigszins verwonderd tot antwoord.

“ Wat een plezier ! Kent ge me niet meer ? „

De man aarzelde.

“ Ge hebt toch zeker wel “ Meneerken „ gekend ?... „

“ Of ik, al is 't zoo lange geleén. „

“ En zijn zeuntje ? „ lachte de Mont.

“ Polydoor ? ? ? ? „

“ Die ben ik. „

“ Goe-jen Heere ! Zijde-gij Polydoor ? Polydoer ? „ De man scheen een oogenblikje uit zijn lood geslagen. “ Polydoor mee e zoo'n schoone “ pesitie „. Meneere Polydoor toch. En kom-de ne keer Wambeke bezoeken ? Woonde nog altijd 't Antwerpen in dat huis mee 'n breede poorte ? 'k Heb dat

hooren zeggen van iemand die bij u was geweest. Wel, wel Polydoor... ..

“ Zeg maar Pol. Waar is de tijd, dat ik t'uwent kwam met de konijntjes voor den “rijder „ ? „

“ Heere, lang, lange jaren geleên ...

“ En ik u vooraf de cens ter hand moest stellen... ..

“ Vier en half cens ! „

“ Oftwee, soms drie, naargelang de tijden waren. „ „

Waarlijk aandoenlijk was het die twee mannen aan den “gang „ te hooren, de eenvoudig, schamel gekleede aarde-wroeter, vastgeroest aan zijn dorp, en de gedistingeerde de Mont. Zij hielpen elkaars geheugen opfrisschen en weerden zich om 't meest allerlei anekdoten te verklappen uit hun zwerversleven door weide en veld...

“ Waar gaat de tijd ! Wat gaat hij vlug ! „

En bij 'theengaan drukte de Mont zoo oprecht de verweerde hand van den weergevonden, ouden speelmakker.

*
* *

Zeer opvallend hoe de Meester dien dag aan een buitengewone zwaarmoedigheid onderhevig was. Het was nochtans Lente. Overal kiemden groene botjes op de nog sober gekleurde takken. Een concert van jeugdig groen. En daarboven schetterde de zon. Zijn blik klampte zich vast aan de zwellende einders, aan den zwaar doorploegden kleigrond, of bleef een poosje rusten op de schaarsch geworden, bronsgekleurde vacht van oud geworden dakstroo van huizen, en op de spitsgetorende kerk, met deemoedig de woningen daarrond geschaard.

Al zooveel jaren geleden. Rondom hem al zonne en groen. Moeder was ziek. Vader had hem naar huis geroepen. Uit Leuven vertrok hij en landde te Ternath aan. Langs de Asschebaan bereikte hij zijn dorp. De breede vergulde voor-gevel van de kerk was helder blauw gesilhouëteerd. Het was vier uur. Hij was angstig, versnelde den pas. Plots hoorde hij, met ontzetting, de klokken met een drieslag luiden, zoo treurig-wild luiden...

En een eindeloos verdriet, schrijnend verdriet, overstelpte hem.

Hij kwam te laat. Moeder was dood !

Zijn aangebeden moeder had hij niet eens mogen bijstaan in haar laatste oogenblikken.

En op de lange, grillige baan, die van den watermolen of " Klapscheut „ naar de kerk leidt, zong de dichter met trillende stemme, het liedje na op den drieslag der klokken, hem door zijn " goede „ vroedvrouw Treeze Jowie aangeleerd :

" Bim-bom-bam,
De klokken zijn gram,
Ze luien, ze luien...

*
* *

Bij menig verhaal kon hij met moeite de opwellende ontroering bedwingen die hem herhaaldelijk overmeesterde.

" Het zwaard van Damocles „ hing boven zijn hoofd, zegde hij. Nauwelijks een dag te voren had hij een ernstige verwittiging van den dood gekregen. Hij vreesde voor een beroerte. Met bezorgdheid hadden de zijnen hem in dien vroegen Lentemorgen het huis zien verlaten. De Meester wilde den ontworpen uitstap naar zijn streek niet missen. En onbuigzaam wrong hij zich door al de bekommernissen heen om toch maar, — een laatste maal misschien, — te genieten, zooals dichters alleen maar kunnen genieten, van de landelijke schoonheid en de verkwikkende lucht van zijn geboortestreek. Wie dien dag den 73 jarigen de Mont, als den flinksten toerist over de baan had zien stappen, zou nooit vermoed hebben wat er in hem omging, noch de beteekenis hebben begrepen van zijn pelgrimstocht naar het oord van zijn hart.

Wellicht was het onder den indruk van een naar gevoel, dat de Meester met een zoo opvallende aandacht oog leende aan die " hoekjes en kantjes „ en de " merkwaardigheden „ van zijn idyllisch plekje, er rondrentelde en voortdurend maar herinneringen opdolf, die hij tot een langen inventaris samenstelde. De binnenhuizen die hij beloerde, waarin eens zijn geliefkoosde dorpelingen uit " Op mijn Dorpken „ hun bewogen leven leefden, en het land dat hij doorpilde, gaven

den indruk, dat hij al deze zichtbare herinneringen, fotografisch, voor altijd in hem wou vastleggen.

De Meester is niet meer. Van hem bewaar ik enkele brieven als een kostbaar aandenken, en den immer onvergetelijken indruk van dien heerlijken wandeltocht te Wambeke op een zonnigen Lentedag.

En dit is de bescheiden, en zeer piëteitsvolle bijdrage over de geschiedenis van zijn heerlijken kindertijd, waarover hij geestdriftig, tevens zoo diep en weemoedig, met zoo'n onvermoeibaren lust vertelde. Met een blijvende bewondering en eerbied zullen velen steeds den edelmoedigen Vlaming gedenken, den aanmoediger en beschermer der jongeren, den breed-helderzienden raadgever, den onsterfelijken dichter : folklorist Polydoor de Mont.

Clemens Trefois.

Bibliographie van het folkloristisch werk van Pol de Mont.

A. In boekvorm verschenen.

1896. *Dit zijn Vlaamsche Wondersprookjes, het volk naverteld, (1)* door Pol de Mont en A. De Cock. Gent. A. Siffer; Deventer, Kluwer en C^o. 1896, 296 blz. 23,5 x 15 cm.
1898. *Dit zijn Vlaamsche Vertelsels, uit den Volksmond opgeschreven (2)* door Pol. de Mont en A. De Cock, Gent. Vander Poorten; Deventer, Kluwer en C^o. 1898. Met 30 teekeningen door Karel Doudelet. XVI + 452 blz. 23,5 x 15 cm.
1903. *Zoo vertellen de Vlamingen. Ten believe en gerieve van de Waalsche schooljeugd, die gaarne Nederlandsch wil leeren*, door Pol. De Mont en Alfons De Cock. Gent. I. Vander Poorten. 1903. Met penteekeningen door Edm. Van Offel. 144 blz. 23,5 x 16 cm.

(1) 2e uitgave in 1924, met gewijzigden titel.

(2) 2e uitgave in 1927.

1924. *Wondervertelsels uit Vlaanderen, uit den volksmond opgeteekend (1)* door Pol. De Mont en Alfons De Cock. Zutphen. Thieme. 1924. Met 32 platen door Pol. Dom ; XV + 330 blz. 22,5 x 16 cm
1927. *Vlaamsche Volksvertelsels, uit den volksmond opgeschreven, (2)* door Pol. De Mont en A. De Cock. Zutphen, Thieme. 1927. Illustraties door Pol Dom (Boek opgedragen door P. d. M. aan de nagedachtenis van A. de Cock). XV + 363 blz. 22,5 x 16 cm.
- Jaartal? *Vertelsels van Jan Iederman.* Antwerpen. J. E. Buschmann. Z. j. Zonder naam van den schrijver. (De tekst is van P. d. M.) Teekeningen door Edg. Farasijn. 32 blz. 15 x 11,5 cm.

B. Bijdragen in Tijdschriften. (3)

- 1875/76 *Rond den Heerd.* (Brugge, A. Dezuttere. 1865/66 — 1889/90) : blz. 304 : *Uit den Mond des Volks.* (Over vertellingen).
- „ bl. 311-312 : *De toovernymphen van Loc-il-du.* ("Bortoensche,, vertelling).
- „ blz. 331-332 : *De Booze Geest en de Jonge Moeder.* (Schotsche vertelling).
- 1876/77 *Rond den Heerd.* blz. 102 : *De Halsbrekersbrug.* (Geschiedkundige vertelling).
- „ blz. 119 : *Een Poets van Kludde.*
- „ blz. 169-171 en 181-183 : *Het Slot van Caster.* (Brabantsche vertelling).

(1) 2e herziene uitgave van « Dit zijn Vlaamsche Wondersprookjes ».

(2) 2e herziene uitgave van « Dit zijn Vlaamsche Vertelsels »

(3) Dit gedeelte maakt geen aanspraak op volledigheid ; enkel de bijdragen van eenig belang werden opgeteekend. Ook werden o. a. niet opgezocht de artikelen, die P. d. M. in het dagblad « De Schelde » over folklore een zeldzamen keer liet verschijnen. Voor kleinere bijdragen als liederen, vertelsels, enz. in « Volkskunde » verwijzen we de belangstellenden naar de « Inhoudstafel op Volkskunde 1888-1914 », door Dr R. Foncke.

- Rond den Heerd* ; blz. 351-352 : *Uit den Mond des Volks.* (Over Brabantsche vertellingen).
- „ blz. 358-360 : *Las en de Korighans.* (Bretoensche vertelling).
- „ blz. 381-382 : *Over eenige Gebruiken.*
- 1877/78 *Rond den Heerd* : blz. 366-367 : *Oude en christene Gebruiken. Gebruiken van heidenschen Oorsprong en Superstiliën (In Brabant).*
- 1878 *Hel Pennoen* (Antwerpen, A. Tielmans ; dan Brugge. M. Delplace. 1877-1880) afl. 3, blz. 29-32 : *Verloren Schatten.*
- 1878/79 *Rond den Heerd.* blz. 31 : *'t Ros Beiaard.*
- 1880 *Hel Pennoen.* blz. 40 : *Volksleven.*
- „ blz. 47 : *Vraagbus.* (vragen over folklore tot de leden).
- „ blz. 49-52 : *Dokter Faustus.*
- „ blz. 64 : *De Waterduivel.*
- „ blz. 67 : *Volksleven en Volksgewoonten.*
- 1881 *Jong Vlaanderen,* (Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1881-82), blz. 31-32 : *Brabantsche Anecdoten en Sproken.*
- 1882 *Jong Vlaanderen.* blz. 11-23, 107-116, 227-235 : *Over Volkskunde.*
- „ blz. 355 : *Baker- en Kinderrijmen.*
- „ blz. 381-388 : *Idiotismen.*
- „ blz. 483 : *Oostersche Sagen.*
- „ passim : *19 sprookjes en 9 oude liederen.*
- 1888 *Nederl. Museum.* (Gent, A. Hoste. 1874-95) I, blz. 167-203 : *Een folkloristisch Paaschei. Een en ander over het Paaschfeest in de Nederl. Volkskunde.*

Volkskunde (Gent, A. Hoste, later daarbij : Deventer, Kluwer, 1888-1914) (1) blz. 1-6 : *De Folklore op de Kinder- en Volksscholen.*

„ blz. 20-21, 51-52, 183-185 : *Hoe de Volksvertelsels eindigen.*

„ passim ; 13 vertelsels ; 12 sagen ; 5 geestelijke liederen en volksliederen ; boersche grappigheid : 4 bijdragen ; rijmpjes, woordspelingen, spreekoefeningen, enz. 10 bijdr. ; verscheidenheden : 2 bijdr.

1889 *Nederl. Museum*, II, blz. 217-281 : *Het lied van den Boom en Leugenliederen en -vertelsels.*

Volkskunde : blz. 41-46 : *Het Vertelsel van " De Gelaarsde Kat "*

„ blz. 105-109 : *De Vernuftige Boerendochter.*

„ blz. 129-135 : *De Sage van " Lenore "*

„ blz. 153-167 : *Van de Prinses, die nooit gelachen had.*

„ blz. 177-186 : *Heidensche Reuzen in christene Duivels vermomd.*

„ blz. 201-222 en 267-268 : *Iets over het Vertelsel van Asschepoester.*

„ passim : 14 vertelsel, 3 sagen, 7 liederen, vele kinderspelen, enkele boekbeoordelingen.

1890 *Volkskunde* : blz. 25-39, 61-76, 83-93, 128-135, 194-204 : *Onze Vlaamsche " Componisten "*, ofte *Liedjeszangers.* (Zie vervolg in jg. 1895/96).

„ blz. 155-158 : *Hoe ons Volk de Munt noemt.*

„ blz. 158-161 : *Volksbenamingen van Maten en Gewichten.*

„ blz. 165-171 : *De Stoet der Reuzen te Brussel.*

(1) Sinds 1920 : " *Nederlandsch Tijdschrift voor Volkskunde* ", Antwerpen en Deventer, Kluwer, 1920 tot nu.

- 1891 *Nederland* : (Amsterdam, Loman, 1854-nu), I, blz. 203-234 : *Uit Vlaanderen. Boerenhumor in kerkelijke zaken.*
- Volkskunde* : blz. 19-23 : *Eene Kleinigheid over Verloren Maandag.*
- „ blz. 24-32 : *Iets over Sint-Marten, Sinter-Greef en Sint-Niklaas.*
- „ blz. 103-113 : *Een zeer oud Meesterstuk : dat Liedeken van Here Halewine.*
- „ passim : sagen, volksliederen, boekbeoord.
- 1892 *Volkskunde* : blz. 20-32-56 : *Volksliederen.*
- 1893 *Volkskunde* : blz. 116-147 : *Boerenhumor in kerkelijke zaken.*
- „ blz. 9-14 : *7 Spotvertelsels.*
- 1894 *Volkskunde* : blz. 93 : *Dans en Tooneel in de Wereldtentoonstelling van 1894.*
- „ passim : 3 sagen, 4 volksliederen.
- 1895 *Dietsche Warande* : (Gent, A. Siffer en 's Gravenhage, W. Cremer; dan A'dam Van Langenhuisen), blz. 166-177 : *Firful Cudor. Uit Carmen Sylva's Pelesch-Maerchem.*
- 1895/96 *Volkskunde* : blz. 39-45, 63-74, 91-99, 111-118, 131-137, 159-166, 181-185 : *Onze Vlaamsche „ Componisten „ ofte Liedjeszangers. (Voortzetting van opstel in jg. 1890).*
- „ blz. 191-192 : *Zuid- en Noord-Nederlandsche Straatgeroepen.*
- „ blz. 193-196 : *Gebeden en Bezweringsen.*
- „ passim : enkele volksliederen.
- 1896 *Dietsche Warande* : blz. 484-499 : *Inleiding tot de Volkskunde of Folklore (vervolg in jg. '97).*
- 1896/97 *Volkskunde* : blz. 66-72 : *Boersche schoongeesterij.*
blz. 161-178, 223 : *Volksliederen.*
- 1897 *Dietsche Warande* : blz. 5-31 : *Inleiding tot de Volkskunde of Folklore, (vervolg van jg. 1896).*

- Dietsche Warande* : blz. 309-328 en 433-445 : *Van een wonderbaar Dichter. (... het volk).*
- 1897/98 *Volkskunde* : blz. 109-116 : *De Waal in het Vlaamsche Volkslied.*
- 1898/99 *Volkskunde* : blz. 1-16 : *Meigebruiken in Vlaamsch-België.*
blz. 37 : *Boersche Grappigheid.*
blz. 194, 227 : *Volksliederen.*
- 1899/1900 *Volkskunde* : blz. 22 : *Over eenige liederen.*
blz. 181 : *Het Liedje van den Molenaar.*
- 1926 *Volkskunde* : blz. 121-126 : *Beoordeeling van V. De Meyere, De Vlaamsche Vertelselschat.*
.. blz. 48-49 : *Brief van P. d. M. over "Het Sermoen van Bacchus"* ..
- 1927 *Toerisme* : (Orgaan van den Vl. Toeristenbond, Antw.)
blz. 442-444, 462-464.
Folklore : *Een woord over zekere braakliggende studievelden.*
- 1928 *Volkskunde* : blz. 181-182 : a) *Het Beniezen.*
b) *Wan en Bakermant,*
Toerisme : blz. 63-64, 77-78 : *Plattelandsche hoeven- en huizenbouw in het Vlaamsche land. (Enkwest)*
blz. 93-94 : *Volkskunst (Enkwest).*
blz. 150 : *De Katutt.*
- 1931 *Volkskunde* : blz. 82-83 : *Over Sanctjes en Bidbeeldekens.*
Dr G. Meir.

Huldebetoon Pol de Mont.

We vernemen dat het voorloopig Comité, gevormd voor het overlijden van Pol de Mont om hem in 1932 te vieren, ter gelegenheid van zijn 75te verjaardag, het plan heeft opgevat aan de nagedachtenis van den grooten dichter en veelzijdigen kunstenaar een passende hulde te brengen.

Tevens zal een bloemlezing uit zijn gedichten uitgegeven worden, evenals een studie over zijn leven en werk.

Toetredingen tot het Comité kunnen gezonden worden aan den secretaris, Dr G. De Meir, St. Thomasstr. 22, Antwerpen.